

слава!» набуло нового звучання. Ці риси сучасних героїв війни безпосередньо корелюють з образами ідеального героя української чарівної казки. Дослідження проявів героїзму у зразках чарівних казок дозволяє виокремити три підтипи: а) герой перемагає завдяки силі (у контактному бою); б) герой перемагає завдяки поєднанню сили і кмітливості (у контактному бою); в) герой перемагає завдяки кмітливості (без контактного бою). Аналіз сучасних усних наративів українських військових, отриманих шляхом інтерв'ювання, засвідчує наявність типологічних паралелей із чарівною казкою щодо оприявлення в них героїзму на тих же рівнях. У сучасних воєнних наративах образ Змія як антагоніста відроджується і переосмислюється як алегоричний образ росії та Путіна. Відтак, особлива увага приділяється групі змієборців – буквальных і символічних. Доповідь покликана простежити сталість і модифікацію мотивно-образних та сюжетних акцентів у текстах сучасної «живої історії» як рефлексії народу на історичні реалії. Їх осмислення сприятиме конкретизації цілісного уявлення про українську аксіологію у контексті доленосних для України подій. Дослідження базується на фольклорних збірниках 19-21 століття та усних історіях, отриманих шляхом структурованого наративного інтерв'ю з українськими військовослужбовцями, записаних у 2024 році.

Ключові слова: фольклор, чарівна казка, усний наратив, образ, герой, війна.

Halyna PŠENIČKINA

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

„Namysto“ – lietuvių atliekamos ukrainiečių tradicinės dainos

Ukrainiečių ir lietuvių tautų istorinė ir mentalinė giminystė yra palanki tarpusavio kūrybiniam bendradarbiavimui. Ukrainoje prasidėjus plataus masto karui Lietuvoje gerokai išaugo jau esamas lietuvių inteligentijos, muzikantų, folkloristų susidomėjimas ukrainiečių tradicine muzika. Jausdami solidarumą su ukrainiečiais šioje nuožmioje kovoje už mūsų visų nepriklausomybės ir suvereniteto išsaugojimą, siekdami pajusti brolišką tautų vienybę, lietuviai yra linkę mokytis ir atlikti žymiausių Ukrainos folkloro ansamblių atliekamas dainas. Vienas ryškiausių tokio bendradarbiavimo rezultatų – Vilniuje įsikūręs folkloro ansamblis, autentiškai atliekantis ukrainiečių tradicinę muziką ir tęsiantis geriausių rekonstrukcinės pakraipos Ukrainos kolektyvų autentinio dainavimo tradicijas. Grupės gyvavimo pradžiai 2019 metais pamatus padėjo keletas Lietuvos jaunimo entuziastų, kurių gretose iniciatyvos ėmėsi pirmoji jo vadovė Vera Venckūnaitė – etnomuzikologė, etnodainininkė, pedagogė, folkloro renginių organizatorė. Tuo metu grupė įgavo pavadinimą „Namysto“, kuris yra išsaugotas net ir smarkiai pasikeitus jos sudėčiai. Svarbus ansamblio profesinio augimo postūmis sutapo su šio pranešimo autorės atėjimu į šio kolektyvo gretas, o pirmasis jo pasirodymas viešumoje – su grubios Rusijos invazijos Ukrainoje metinėmis (2023 m. vasario 24 d.). Per didįjį Ukrainos palaikymo žygį Vilniuje ir po jo vykusiame labdaros koncerte skambėjo „Namysto“ atliekamos kazokų, karinės

tematikos, rekrūtų dainos, pavasario kalendorinės vesniankos, o taip pat ir istorinė Sečės šaulių daina „Ой у лузі червона калина“, jau tapusi mūsų šių dienų kovos simboliu. Pirmoji vieša sėkmė ir aiški idėjinė ansamblio kūrybinės veiklos kryptis nulėmė kolektyvo narių norą ir toliau tęsti ir gilinti tradicinės ukrainiečių muzikos perteikimo žinias. Šiuo metu ansamblio repertuare – įvairių žanrų dainos, įrašytos tiek pačios Halynos, tiek ir kitų Ukrainos folkloristų įvairiuose Ukrainos etnografiniuose regionuose rengtose ekspedicijose. Tai apeiginės (vestuvių, žiemos ciklo apeiginės koliadkos, ščedryvkos, pavasario vesniankos, vasaros kupalos, rugiapjūtės giesmės), istorinės, kazokų, čiumakų, rekrutų, karinės, šaulių, šeimos ciklo dainos ir kt. Autentinius dainavimo būdus atkuriantis „Namysto“ išsaugo stilistinius įvairių Ukrainos regionų folkloro bruožus – tarmę, faktūrą, balso tembrą, melizmatines subtilybes. Ypač daug dėmesio skiriama sudėtingos sandaros daugiabalsių dainų melodijų perteikimo subtilybėms. Nemenku iššūkiu tampa ir ansamblių solo atliekamos vienbalsės (dažniausiai – vasaros laukų darbų) dainos. Kolektyve – įvairių profesijų lietuvių jaunimas, kuriuos vienija meilė ukrainiečių tradicinei muzikai ir jos vertės supratimas. Turėdami solidžius savo krašto tradicinės muzikos žinių pagrindus, jie yra pasirengę atsekti lietuvių ir ukrainiečių tradicinių dainų paraleles (kartais gana netikėtas) – savo žanrinės priklausomybės, melodinių sekų, faktūros, ritmo, atlikimo stiliaus ir kitų aspektų atžvilgiu.

Raktažodžiai: *ukrainiečių folkloras, tradicinis dainavimas, revitalizacija, folkloro ansamblis, tarpetninės paralelės.*